

РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ РЕГІОНІВ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

О.Є.КУПЦОВА – пошукувач, Херсонський ДАУ,
О.А.СЛОБОДЯНИК – аспірант,
С.Л.БРОШКОВА – пошукувач, ІПРЕЕД, м.Одеса

Одним із засобів подолання тривалої системної кризи і забезпечення подальшого економічного росту та сталого розвитку суспільства є сприяння інвестиційним процесам.

Варто зауважити, що в умовах нестабільної економічної ситуації в країні орієнтація при виконанні інвестиційних проектів тільки на суб'єктивні оцінки і статистичні дані за окремими показниками не дає можливості комплексно оцінити інвестиційний клімат і соціально-економічну ситуацію в регіоні, області, що підвищує ризик для інвестора. Інвестор, як правило, об'єктивно зацікавлений в інформації щодо регіону – потенційних точок росту й проблем. Подібну інформацію повинні мати центральні органи виконавчої влади для визначення регіонів, що потребують державної підтримки та покращення життєзабезпечення.

Ще в 1998 році в інституті економіки промисловості НАНУ було відібрано економічні, соціальні та трудові показники за якими розраховано композиційний індекс інвестиційної принадності регіонів. Окрім цього, їх було поділено на 4 групи, де для інвесторів найбільш сприятлива ситуація, задовільна, нестала та депресивна [1].

За таких обставин Одеська область у рейтингу посідала 7 місце і відносилась до першої групи, Миколаївська - до задовільного інвестиційного клімату (10 місце), а Херсонська – до несталої соціально-економічної групи (20 місце в композиційному рейтингу). Стратегічним напрямком інвестування і державної підтримки для таких регіонів, як Херсонська область, є сприяння легалізації тіньового сектора, по можливості без втрат у прибутках населення а також дотації у соціальну сферу. Регіони, для яких композиційний індекс є найбільш високим, менше інших потребують державної підтримки і самостійні у власному економічному розвитку. Для потенційного інвестора це приваблива можливість реалізації інвестиційного проекту. Ті регіони, що одержали найменший композиційний індекс, обов'язково повинні підтримуватись органами влади, щоб за допомогою державної регіональної політики нівелювати невиправдані міжрегіональні розходження. Тому основні зусилля як інвесторів, так і держави повинні бути спрямовані на вирішення насамперед економічних проблем регіонів, а соціальна підтримка депресивних регіонів державою повинна грати допоміжну роль. Вплив економічної ситуації в регіонах на соціальний стан і ринок праці визначається такими чинниками, як

наявність структурних деформацій, високе податкове навантаження на підприємства, несприятливий інвестиційний клімат, що обумовило формування значного тіньового сектору в економіці, продовження платіжної кризи, затримок виплати заробітної плати та іншими несприятливими факторами.

Схоже дослідження І.Кредича [2] ми проаналізували з точки зору інвестиційної принадності Південного регіону. На початок 2001 року досліджувані області спустилися на щабель нижче. Пріоритетом для інвесторів залишається Київська область, тоді як Одеська опинилась на 9 місці, як регіон високої інвестиційної принадності, Миколаївська – середня (15), а Херсонська – низька (23 місце з 25).

За даними офіційних джерел в Інституті Реформ, у першому півріччі 2001 року було розраховано інтегральний рейтинг за такими показниками: економічний розвиток регіону, ринкова, фінансова інфраструктура та людські ресурси [3]. На нашу думку із 3-ох наведених досліджень цей розрахунок відрізняється простотою, доступністю та великою кількістю проаналізованих показників (65).

За методикою розрахунку рейтингу було використано розмах варіації (різниця максимального та мінімального показників сукупності) для переходу до неперервного ряду відносних величин. Наведемо розрахунок рейтингу інвестиційної привабливості, який ми дещо модифіковано використовували і в наших дослідженнях:

1. Розрахунок стандартизованих значень (балів) кожного з показників за регіонами. Визначення відхилення:

$$Z_{ij} = X_{ij} - X_{ij \text{ сеп}} \quad (1);$$

$$Z_{ij} = X_{ij \text{ сеп}} - X_{ij} \quad (2)$$

1 – для позитивних факторів інвестиційного клімату,

2 – для негативних факторів інвестиційного клімату (напр., рівень злочинності, заборгованості між підприємствами тощо),

де X_{ij} – і-й показник j-ого регіону,

$X_{ij \text{ сеп}}$ – середнє значення показника,

Z_{ij} – відхилення показника від середнього значення.

$$i \text{ на основі цього, } Y_{ij} = (Z_{ij} - \min Z_{ij}) / (\max Z_{ij} - \min Z_{ij}) \quad (3)$$

де $\min (\max) Z_{ij}$ – мінімальне (максимальне) значення відхилення;

$i = \text{const}$; Y_{ij} – стандартизоване значення (бал) показника X_{ij} .

2. Розрахунок часткового рейтингу регіону за визначеними групами показників проводився за формулою середньої арифметичної стандартизованих значень.

3. Розрахунок інтегрального рейтингового балу регіону здійснювався як середньозважена часткових рейтингів за групами:

$$R_j = \sum R_{kj} * f_k, \quad (4)$$

де R_j – загальний рейтинг j-ого регіону,

R_{kj} – частковий рейтинг i-ого регіону,

f_k – вага k-ої групи показників, при цьому $f_k \in [0;1]$, $\sum f_k = 1$.

Вагові коефіцієнти кожної з груп для формули (4) були визначені на основі опитування 19-ти експертів з питань регіонального інвестиційного клімату. У результаті для зважування було застосовано такі величини:

Група 1. Економічний розвиток регіону – 20 %;

Група 2. Розвиток інфраструктури – 33%;

Група 3. Фінансова інфраструктура – 33 %;

Група 4. Людські ресурси – 14%.

Слід зауважити, що визначені величини рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України навіть без додаткової обробки легко піддаються аналізу, оскільки знаходяться в межах від 0 до 1 включно. Тобто, навіть розглядаючи окремо рейтинг конкретного регіону, можна робити певні висновки щодо місця регіону за критерієм інвестиційної привабливості по Україні. Результати застосування вищеписаної методики дозволяють провести ранжування регіонів за величиною загального рейтингу та визначити кластери. Нас цікавив тільки Південний регіон, у порівнянні з центром (рисунок 1.1). Так, Київ та Одеська область відносяться до групи «лідерів» (перші 7 місць), АР Крим – до «переслідувачів» (8-10 місця), Київська та Миколаївська – до «основного» масиву (11-19 місця), а Херсонська область – до «аутсайдерів» (20-26 місця).

З огляду на аналіз в динаміці за декілька періодів очевидно, що Одеська область є дуже привабливою для інвесторів, і в майбутньому можна прогнозувати залучення великих об'ємів капіталу як зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів, тоді як Херсонщина за цей період не наблизилась до групи «лідерів». Рівень життєзабезпечення та економічні умови негативно впливають на якість життя населення, що своєю чергою позначається на відношенні до навколишнього середовища. Так, за матеріалами іноземних спостережень є пряма залежність між економічною стабільністю та екологічним станом [4]. За територіальною специфікою та природним потенціалом ці області приблизно однорідні, тому у складанні прогнозів та стратегій їх розвитку є сенс спиратися на єдині умови екологічного плану, але з точки зору економічних розбіжностей не може бути загальних рекомендацій для всього регіону, тому у виборі стратегії розвитку екологоорієнтованого життєзабезпечення необхідно мати на увазі економічні, соціальні та екологічні відмінності областей. Тому ми вважаємо, що є сенс розділити проблеми на регіональні та локальні та, спираючись на цей поділ, формувати стратегію розвитку регіону.

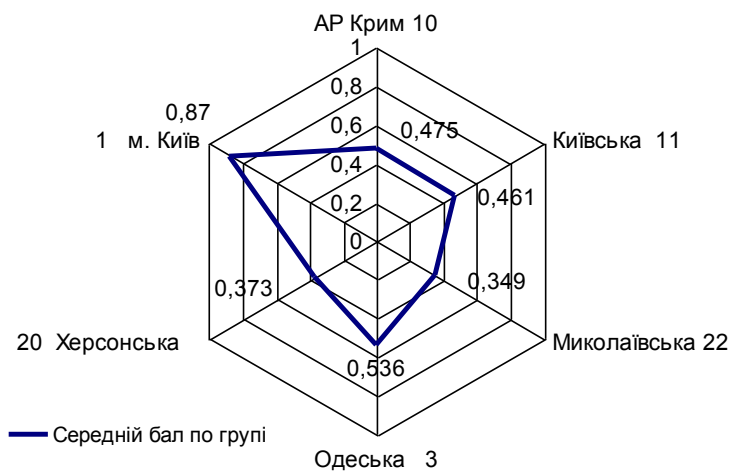
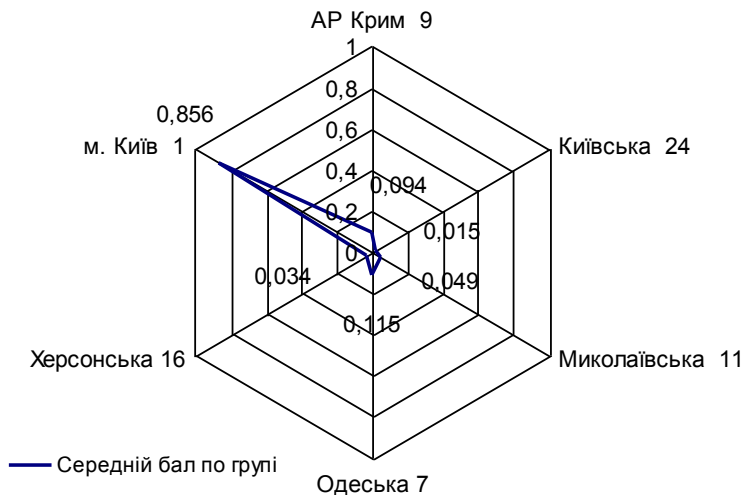
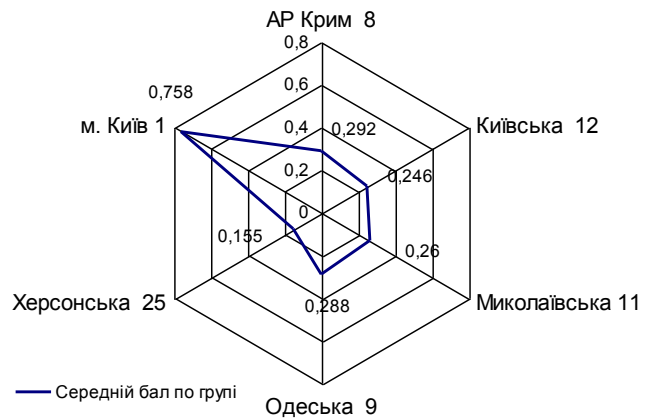
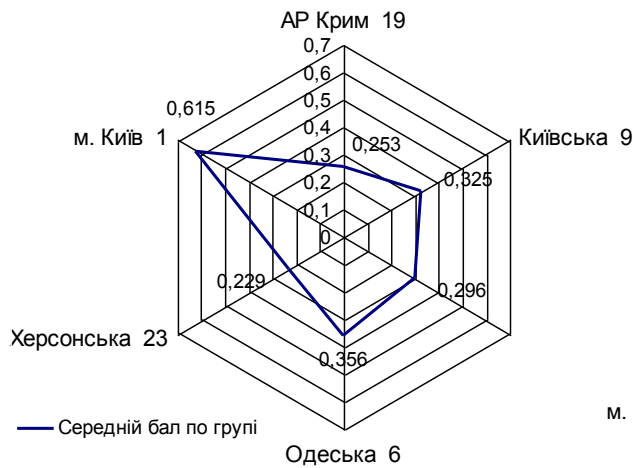

Рисунок 1.1. Величини рейтингу інвестиційної привабливості Південно-го регіону та Києва і Київської області (I півріччя 2001 р.).

На Херсонщині лише шість районів із вісімнадцяти залучили іноземні інвестиції (рис.1.2). Тому грошові кошти розподілені нерівномірно містами Каховка та Херсон, тоді як усі інші надходження є незначними. Всього в область залучено в 1999 році 2569,7 тис. дол., а в 2000 - 29129,44. Це є замалим для такої території.

Рисунок 1.2. Величини балу залучення іноземних інвестицій по Херсонській області, за кінець 1999 – 2000 р.р.

Основою стабільного розвитку ми вважаємо послідовну державну політику в галузі формування законодавчо-нормативної бази еколого-орієнтованого розвитку держави, яка б включала основні юридичні особливості міжнародного права та була адаптованою до законодавства провідних країн. Окрім цього, позитивними факторами повинні стати впровадження економічних інструментів, які б заохочували підприємців та населення до раціонального природокористування та споживання. Це можуть бути як стимулюючі, так і караючі методи. Але ми вважаємо, що саме стимулюючі ринкові заходи повинні стати основою стратегії еколого-орієнтованого розвитку українського суспільства. Це податкові пільги виробникам, які переорієнтувалися на екологічно-чисте виробництво, наприклад, за міжнародними стандартами ISO 9000 та ISO14000, пільгові екологічні позики, екологічне ввізне мито для небезпечних товарів, фінансування зі спеціальних екологічних цільових фондів, у тому числі недержавних, екологічний аудит, страхування екологічних ризиків, розробка екологічного обліку та ціноутворення, згідно з урахуванням стану довкілля та вторинної переробки матеріалів. Еколого-економічна безпека дасть можливість залучити інвесторів, які очікують від інвестиційного клімату найвищих можливих прибутків та найнижчих можливих ризиків. Окрім створення продуктивного економічного середовища, необхідно подолати потенційний бар'єр для інвестицій у сфері комунальних послуг. Це завищені ціни на енергоносії за рахунок субсидювання побутових споживачів, недостатньо розвинуті телекомунікації та Інтернет, проблеми перевезення (транспорт та якість шляхів). Окрім цього, держава, намагаючись використовувати застарілі адміністра-

тивні методи, надмірно регулює економіку, роблячи її непрозорою, закони неконкретними, а пільги для інвесторів легко скасованими. Таким чином, одна з можливостей покращення економічного стану регіону та його мешканців – це залучення інвестицій в еколого-орієнтовані галузі, сільськогосподарське виробництво екологічно-безпечної продукції, впровадження ноу-хау та чистих технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новак И. Оценка инвестиционной привлекательности регионов Украины. // Финансовые риски. – 2000. - №1 (20). – С.6-11.
2. Кредич І. До питання про інвестиційну привабливість регіонів. // Економіст - 2001.-№9.
3. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України у 1-му півріччі 2001 року. // Інститут реформ – 2002.-№1
4. Відновлення зростання на засадах справедливості: Меморандум про економічний розвиток України. // Світовий банк – 1999.